

Z Anglie na uran.

Ti, co se nesmířili s německou okupací roku 1939 a po vzoru čsl. legionářů z první světové války se rozhodli k aktivnímu odporu v zahraničí, měli v podstatě dvě hlavní cesty, vedoucí z protektorátu na západ. Jedna přes Slovensko, Maďarsko, Turecko a Střední východ, druhá přes Polsko dál do Francie. Válečný vývoj většinu z nich nasměroval do tehdy jediného ostrova protinacistického odporu - Anglie.

Ani Vojtěcha Bartoše neminula cizinecká legie a čtyřletý závazek sloužit v Africe. Rozpoutaná válka mezi Německem a Francií, podle úmluv našich exilových činitelů a francouzské strany, zrušilo tento závazek. Vojtěch nastoupil jako čs. dělostřelec francouzské armády. Rodák ze Šumic u Uherského Brodu, kde se 8. srpna 1914 narodil, putuje s frontou, aby nakonec s pokleslou nadějí ustupoval s ostatními čs. vojáky francouzským zmatkem. Až k moři. Češi vždy dokázali najít tu správnou loď, mířící do spásné Anglie. Co na tom, že jim Němci cestou poslali své pozdravy svrženými bombami! Hlavně, že šťastně přistáli na břehu Albionu. Zde se Vojtěch hlásí k čs. dělostřelecké jednotce. Zatímco naši letci již statečně odráželi nápor Luftwaffe, Vojtěcha čekala pozemní služba. Později pak tvrdý a náročný výcvik anglického stylu.

Tolik čekaná a žádaná invaze! Z mnoha zachovaných dokumentů víme, co lidských životů si vyžádal první neúspěšný pokus o vylodění Angličanů. Ale i ten pozdější. To už se spojenci dokázali zakousnout do obsazené Francie a postupovali úspěšně Evropou. Západní spojenci dokázali chytře a strategicky využívat hlavně bojové techniky, aby co nejvíc ušetřili životy svých vojáků. Přesto nebyla válečná cesta Evropou procházkou „růžovým sadem“. Vojtěch by mohl povídat i sám za sebe o bitvách, které zažil, naštěstí i přežil.

Těm z čsl. vojáků, kteří prošli cizineckou legií a celou anabází od začátku, se dostalo výsady, že byli převeleni k Pattonově armádě. S ní se mohli probíjet k čsl. hranicím, aby jako první mohli vstoupit na půdu osvobozených Čech. Ani to se samozřejmě neobešlo bez mnohých ztrát na životech našich chlapců.

Nadporučík Vojtěch Bartoš s našimi a americkými vojáky stál zjara 1945 v Sušicích.

„Praha povstala!“

Je 5. květen 1945 a bleskem se šíří zpráva, zachycená z rádia. Čeští vojáci téměř bez dechu sledují pražské vysílání.

„SOS - volá Praha.“ ozývá se volání o pomoc z hlavního města.

„Kluci - musíme pomoci!“

Delegace našich žádá naléhavě americké velení, aby se mohli vydat Praze na pomoc. Dočkali se však prvního z těžkých zklamání. Marná byla snaha Američanů umožnit českým jednotkám zasáhnout. Češi jen zatínali pěsti v bezmoci, když ruská strana zakázala americké armádě jakýkoliv postup za demarkační čáru. Že padlo v Praze víc lidí zbytečně? Že naši chlapci ani nepotlačovali slzy vzdoru i lítosti? Vždyť dokázali ujít tisíce kilometrů za bitev a těch pár desítek kilometrů vzdálenosti k Praze se stalo nepřekonatelnými. Nikoliv jejich vinou. Šlo přece o sovětský mocenský zájem, lidské životy a krev zde nehrály žádnou roli.

Nadporučík Vojtěch Bartoš je v roce 1945 převelen se svým plukem do Jihlavy. Do kasáren „Na kopečku“, které tam za války zřídili Němci. Vzpomínám si, jak hrdě si to nesla jejich jednotka v anglických uniformách při jakési defilérce na Masarykově náměstí! Vedl je velice pohledný blondatý důstojník - jen pro zajímavost: za toho se provdala dcera jihlavského velkoobchodníka s potravinářským zbožím Blanka Bečvářová. Po roce 1948 s ním i s jejich dítětem emigrovala nejdřív do západního Německa, později do Habeše. Ano, tenkrát život namíchal mnohým nečekaný koktejl životních osudů. Ale odbočila jsem -

Vojtěch byl povýšen na kapitána (později štábního kapitána) a oženil se. I on se dočkal svého neblahého osudu.

Po únorovém puči byl propuštěn z armády, určeno mu zaměstnání dělníka. Stal se traktoristou u STS.

To však nestačilo.

V září 1949 byl jako „Západák“ zatčen a roku 1950 s cejchem „nepřítele socialismu a státu“ usedl i s dalšími na soudní lavici společně s Tučkem, Rodem a Veselým. Odsouzen byl na čtyři roky vězení. Přes věznici v Brně z Borů putoval nakonec do uranových dolů. Koho jiného, než údajné nepřátele



*Npor. Vojtěch Bartoš (civilní snímek
z pozdější doby)*

dával tehdejší režim pracovat do tak rizikových a nebezpečných míst.

Jeho spoluvězeň na Borech, jihlavák František Heřman, dnes žijící v České Lípě, napsal v dopise v r. 1993 městskému jihlavskému úřadu některé podrobnosti jejich společného pobytu. Reprodukuji jen zkratkou:

Vojtěch Bartoš slibil spolumuklovi F. Heřmanovi, že jej naučí anglicky. Na útržcích z papírových pytlů (dostávali je na draní peří) napsal celou anglickou gramatiku. Na třiceti listcích, tedy 60 stranách. Retribuční vězni však ukryté listky za okrajem pytlů objevili - nu, Heřman se přihlásil, jako jejich majitel. Byl na šest měsíců kázeňsky potrestán. Ale podle písma poznali Bartoše jako autora. Byl z cely odveden.

Asi po třech týdnech korekce strčil vězeňský dozorce zpět do cely téměř lidskou trosku. Vojtěch Bartoš měl tělo poseto živými hojícími se ranami po býkovci, na kotnících a na zápěstí živé hnisající maso od řetězů a těžkých, šestikilových koulí. Mučící nástroje snad z doby Marie Terezie zde došly svého uplatnění. Vojta se dlouhou dobu léčil. Pak je každého zvlášť odtransportovali do jáchymovských dolů.

Vojtěch Bartoš se vrátil do Jihlavy v roce 1953. Byl už po všech stránkách jen stínem bývalého kapitána. Poklesl na těle i na duchu, začala mu být útechou i sklenička. Již se nedokázal vzepřít a překonávat svá zklamání! Po rozpadu rodiny pracoval jako pomocný dělník i mimo Jihlavu. U Průmstavu ve Veselíčku bydlel přechodně na tamější ubytovně. V roce 1957 byl 18 měsíců ve vyšetřovací vazbě - důvod jsem neobjevila. V Jihlavě bydlel v různých podnájmech, např. ve Fibichově ul. 24 atd. Naposled v ulici Čajkovského č. p. 76. V Jihlavě zůstal stále trvale přihlášen.

Při jedné návštěvě ve svých rodných Šumicích našel svůj poslední klid. Zemřel zde 7. 6. 1982.

Desítky let po únoru 1948 a jihlavský pobyt jej poznamenal patinou hořkosti a důsledků, jejich kořeny se snad dají i vytušit, když se ohlédneme za těmi neblahými komunistickými čtyřiceti lety.

Zdroje informací: Pisemnosti MÚ, Jihlava a údaje z okruhu jeho rodiny.

Dopis pana Františka Heřmana z 6. 4. 1993

Repro-foto: ateliér Göth, Jihlava

RYTÍŘI VYSOČINY

Milada Vávrová

